

Škodljivi pojavi, povezani s pop glasbo

Pavle Čelik*

Dogajanje med delom naše mladine, ki je povezano z glasbo, priteguje pozornost staršev, učiteljev, socialnih delavcev oziroma služb, glasbenih kritikov in ne nazadnje tudi delavcev v organih za notranje zadeve. Zakaj je glasbeno življenje mladih zanimivo za precej širok krog javnosti?

Ko razmišljamo o odgovoru na to vprašanje, kmalu ugotovimo, da ne gre za posebnost, ki velja le v naši državi, marveč je še bolj navzoča v zahodnih kapitalističnih državah. Tam nekateri celo pišejo o glasbenem protestniškem gibanju mladine, ki naj bi imelo znamenja revolucionarnosti in bi bilo nekak naslednik nezadovoljstva mladine.

Zlasti v tujini in tudi pri nas je glasbeno življenje mladih povezano z nekaterimi pojavi, ki so zanimivi tudi z varnostne plati; drugače rečeno, članek bo skušal orisati glasbeno dogajanje med mladino s kriminološke plati, navesti nekatere domneve o vzrokih zanj in pojavne oblike, ki so družbeno vprašljive ali škodljive oziroma so celo odklonske narave. Pomenil naj bi prispevek h kriminološkemu preučevanju glasbenega življenja mladine pri nas in deloma tudi v tujini.

1. Kaj je pop glasba?

Takoj na začetku velja omeniti, da ni enotnega imena in ovrednotenja za glasbeno dogajanje, ki najbolj priteguje mlade. To je razumljivo iz več razlogov, med katerimi bi kazalo navesti vsaj tri: prvič, glasbene smeri te vrste se spreminjajo in prehajajo ena v drugo; drugič, v različnih deželah so v modi isti čas različne glasbene smeri; tretjič, o sodobni popularni glasbi je v svetu in pri nas napisanega obilico gradiva, to pisanje pa gre od popolnega odklanjanja do popolnega sprejemanja. Že zaradi tega je težko enotno poimenoovati to področje. V tem sestavku bodo uporabljeni izrazi, ki so uveljavljeni v naši glasbeni teoriji in praksi.

Pop glasba ima svoj širši in ožji pomen. V širšem pomenu je to popularna glasba zabavne smeri, od popevke preko beata do rocka. Z ožje plati pa obsega vse zvrsti, ki so se razvile iz rockn'rolla ali v zvezi z njim, to je rock in beat glasba. Tukaj bo pojem zajet zlasti v njegovem ožjem pomenu. Taka določitev pop glasbe pa

zahteva vsaj kratek oris razvoja glasbenih stilov s tega področja.

Po letu 1950 je v črnskih predmestjih velikih mest v ZDA nastajala glasba, ki so jo imenovali rockn'roll (dobesedno pomeni »zibanje in valjanje«).¹ Ta plesna glasba je bila v štiričetrtsinkem taktu in se je v dobršni meri navezovala na tradicijo črnske glasbe; pomenila je nekakšen upor zoper družbeno priznано zabavno glasbo tistega časa v ZDA.

Nekako z letom 1954 so začeli iz rockn'rolla nastajati številni glasbeni slogi, ki so dobili skupno ime rock.² Torej ne gre za enotno glasbeno ustvarjalnost, marveč za zelo pestre zvrsti popularne glasbe; v zadnjih letih se je razvila nova, imenovana punk. Zaradi tega nekateri govorijo o rocku, drugi o punk-rocku in tretji le o punku. Pri punku gre za zvočno poenostavljen, grob rock z besedili priostrene kritične vsebine (beseda pomeni slab, beden, ničvreden).³

Rock je nastal kot poulična, počestna glasba in je življenjski direndaj velemest prenesel v glasbeno ustvarjanje: bistvena oznaka rocka je prav hrupnost. Pri punku, ki je najbolj pogosto določen kot ena od zvrsti rocka, pa gre še za nekaj drugega: je poskus, da se glasba popolnoma poenostavi in dobi družbenokritični prizvok. To je glasbeno ustvarjanje neizkušenih mladeničev, začetnikov, ki z najrazličnejšimi (tudi primitivno izdelanimi) glasbili ustvarjajo hrupno glasbo, kot jo želi poslušati mladina velemest. Nekateri štejejo, da je to neke vrste uporništvo do uradno priznane glasbe, uglajenega vedenja nastopajočih in (elitne) publike, pa tudi do zapostavljenega položaja mladih v ameriških in britanskih mestih. To naj bi se kazalo v oblačenju nastopajočih, v njihovem vedenju, načinu življenja in drugem, vštévši tudi podobno vedenje pristašev te glasbe.

2. Domneve o vzrokih za razmah te glasbe v tujini

S tem smo že zašli na področje, ki bi odgovarjalo na vprašanje, kje so vzroki za nastanek, razvoj in velik razmah pop glasbe v razvitih kapitalističnih državah, zlasti pa v ZDA in Veliki Britaniji. Takoj velja opozoriti, da ni na razpolago ustreznih raziskav in drugega podobnega gradiva. Pomagati si je moč z dognanji krimino-

¹ Glasba, str. 213.

² Isto kot opomba 1, str. 232.

³ Isto kot opomba 1, str. 222.

* Pavle Čelik, magister socioloških znanosti, RSNZ SRS, Ljubljana.

logije in drugih znanstvenih disciplin, ki govorijo o možnostih človekovega vedenja v določenih družbenih razmerah. Ostajati je torej treba pri domnevah o vzrokih, pogojih in okoliščinah za razvoj te glasbe in za škodljive pojave, ki so povezani z njo.

Verjetno ne bomo daleč od resnice, če zapišemo, da je pop glasba otrok najbolj razvite kapitalistične družbe z vsemi njenimi razrednimi nasprotji, načinom življenja, vrednotami, normami in drugim. Še več, domnevati je moč, da je ta glasba ena od oblik uporništva zoper to družbo neenakosti in neenakih možnosti. Katere pa so druge oblike uporništva? Zelo številne, od zagovarjanja spolne svobode preko uživanja mamil do terorizma. Vedenje tamkajšnje mladine obsega številne oblike, od terorizma do razbijanja in kričanja.⁴

Pop glasba je nastala in se razmahnila tudi kot izraz nezadovoljstva mladih z njihovim položajem v družbi. Ker tega niso zmogli ali znali izraziti drugače, so obsegli v glasbi, ki je pomenila pravo nasprotje uveljavljenim zvrstem glasbenega dogajanja v teh deželah. Je eden od izrazov položaja dela mladine v času šolanja, brezposelnosti po končani šoli, krize vrednot v družbi, naspotovanja veljavnim družbenim vrednotam ter normam, ideološke indokrinacije in drugih dejavnikov.

To naj bi veljalo za nastajanje in razvoj pop glasbe. Ko pa je ta glasba zajela širše kroge mladine, je postal ventil za sproščanje njihovih napetosti in nezadovoljstva. Še več, v rokah glasbenih hiš je postal sredstvo za obvladovanje mladine, da ne bi zašla v druge, nevarnejše oblike nezadovoljstva in uporništva. Skratka, ta glasba tamkajšnji družbi ni nevarna, saj je uporabno sredstvo pred radikalnimi, politično osveščenimi in organiziranimi oblikami prizadevanja mladine za spreminjanje njenega položaja v družbi.

Kam pa vodi? Po vsej verjetnosti v odmiranje enega sloga in v rojevanje drugega, v izpetost enih ansamblov in v dviganje popularnosti drugih skupin glasbenikov; nekateri pa bodo končali v bogastvu, obdani z vsem udobjem in bliščem. Ni treba pozabiti »kralja rocka«, Elvisa Presleya, in njegovega premoženja, ko je leta 1977 nenadoma umrl. Podoben primer so svetovno znani Beatli; proglasili so jih za upornike in so »zbežali« iz britanskega Liverpoola v ZDA, postali sestavina glasbene industrije ter končali v udobnem zapečku — član njihove skupine in

njen najbolj priljubljeni glasbenik John Lennon je ob svoji nasilni smrti leta 1980 zapustil premoženje v vrednosti okoli 150—200 milijonov dolarjev.⁵ V dobršni meri gre za navaden milni mehurček uporništva, ki je podobno kot druge oblike nezadovoljstva mladih uperjen zoper potrošniško civilizacijo poznoindustrijske kapitalistične družbe, ko človek hlapčuje zmanipuliranim potrebam.⁶ Toda sčasoma postane samo del te civilizacije in industrija glasbene produkcije je — enako kot iz vsake nove glasbene mode⁷ — tudi iz pop glasbe skovala milijardne dobičke.

3. Razmere pri nas

Pop glasba se je pojavila pri nas nekaj let pozneje kot v ZDA oziroma Veliki Britaniji. V tem so razlike tudi med našimi republikami. Verjetno lahko zapišemo, da je ta glasba v Sloveniji manj razširjena in »problematična« kot na primer v Srbiji ali na Hrvaškem; to velja še zlasti za punk.

Na kakšen način se je razširila pri nas? Različno, z gostovanjem pop skupin iz tujine, z nakupom njihovih gramofonskih plošč ali kaset, z obiskom naših mladincev v tujini, z gledanjem tujih filmov in televizijskih oddaj in na druge podobne načine. Sčasoma so začele nastajati tudi domače glasbene skupine, ki so gojile razne zvrsti pop glasbe. Danes so najbolj popularne razne punk skupine, ki jih je v Sloveniji različno veliko, saj ene nastajajo, se združujejo in razpadajo. Največ jih je v Ljubljani, kjer so Pankrti, Ljubljanski psi, Berlinski zid in podobne skupine, od drugih slovenskih mest pa navažajo Maribor, Celje, Mursko Soboto, Kranj, Škofjo Loko, Metliko, Žalec in celo Preddvor.⁸ Pri vsem tem je šlo in gre za posnemanje tujih vzorov. Podobno kot sploh pri nemiru mladih,⁹ se je tudi tokrat pokazalo, da naša mladina oziroma del nje skoraj v celoti posnema pojavne oblike glasbenega življenja mladega rodu v zahodnih državah.

Zlasti punk je pritegnil vrste mladih in med njimi tudi mladoletnike in celo otroke. Srednješolci so pravo občinstvo punk ansamblov.¹⁰ To je še v večji meri porodilo skrb staršev in tudi

⁵ Ovsec, str. 29.

⁶ Kardelj, str. 90.

⁷ Blüthmann, str. 26.

⁸ Mohar, str. 14.

⁹ Bavcon, str. 116.

¹⁰ Drapal, str. 26.

⁴ Čepič, str. 37.

njihovo nestrinjanje, ki gre v dveh smereh: nestrinjanje z glasbo samo in nestrinjanje z vedenjem nastopajočih ter poslušalcev. Stvar res ni tako enostavna, kot izgleda na prvi pogled.

Mladi imajo določene pomisleke do prevladujoče (glasbene) kulture pri nas in njihovi predstavniki so jih tudi povedali na ustreznem zboru, ki je razpravljajal o kulturni dejavnosti mladih.¹¹ Te pomisleke skušajo izraziti tudi s privržnostjo pop glasbi. Seveda pa so za tak razmah ugleda te glasbe med delom naše mladine — kakšen del je to, ne vemo in s tem podatkom nihče ne potreže — splošni, posebni in posamezni vzroki, pogoji in okoliščine.

Družbeni položaj mladih v najširšem pomenu besede je moč šteti kot domnevni **osnovni vzrok** za razmeroma velik razmah pop glasbe med našo mladino. Bistvena sestavina tega položaja je ne vključenost v delo, torej šolanje na različnih šolah. Tam so mladi šibki ali slabi samoupravljajci, ločeni od življenja v proizvodnji ter v krajevni skupnosti. Drugi sem štejejo nasprotja med »družbenimi vrednotami«, ki jih posredujejo šola, družbenopolitične organizacije, množična občila in drugi deli naše družbene nadstavbe, in »umazano dejanskostjo«, ki jo kaže vsakodnevna praksa.¹² Lahko bi rekli, da položaj mladine v naši družbi ni tak, da ne bi bilo razlogov za nezadovoljstvo. Tako postane mlad človek pristaš glasbenega sloga, ki nima skoraj ničesar skupnega s klasično glasbo; besedo punk so člani sarajevske skupine »Belo dugme« označili kot kratico za popolno, žaljivo zanikanje klasike (»potpuno, uvredljivo negiranje klasike«). Podrobnejša razčlenitev bi verjetno pokazala določene skupne točke med položajem naše in tuje mladine.

Pogojev, ki vplivajo na razmah te glasbe pri nas, lahko naštejemo več. Tukaj velja opozoriti zlasti na odprtost naših meja, ki omogoča prost pretok ljudi, idej in blaga, dalje možnost spremljanja tujih radijskih in televizijskih postaj, dovzetnost mladih za tuje vplive, življenjski standard, ki omogoča mladini kupovati glasbene proizvode, obiskovati prireditve itd.

Okoliščine, ki vplivajo na razmah pop glasbe pri nas, so zopet številne: določena elitnost klasične glasbe in tudi glasbenih hiš, ki so nekaki hrami umetnosti; sproščenost mladih v vedenju, govorjenju in oblačenju, kar vse odvrča mlade

od obiskovanja klasičnih kulturnih prireditev, kjer vladajo številne »prepovedi«. Zaradi tega se je mladina začela zbirati v tako imenovanih disco klubih, ki so postali njihovo osrednje zbirališče. Ozračje v teh klubih pa je popolnoma drugačno kot na »normalnih« kulturnih prireditvah.

4. Nekaj škodljivih pojavov, povezanih s to glasbo

V tujini in pri nas so nastale določene oblike škodljivih pojavov, ki so povezane s pop glasbo. Seveda to ne pomeni, da je sama glasba odklonska ali škodljiva. Verjetno je bistvena ločnica odziv, ki jo glasba doživi med občinstvom. Drugače rečeno, še tako vprašljiva glasbena zvrst ne postane taka, dokler ne dobi pristašev med ljudmi. Pop glasba pa je dosegla med mladino nemajhen vpliv. Štejejo, da je osrednja vrednost punk-rocka akcija, koncerti, nastopi v živo, s čimer se premaguje delitev na izvajalce in poslušalce oziroma na producete in potrošnike.¹³ Za naše razmišljanje je upoštevanja vredna misel, da je — zlasti za punk — značilno součinkovanje med skupino mladih in med glasbo.¹⁴ Te misli nikakor ni mogoče razumeti tako, kot je hotel njen avtor, kajti tudi med klasično glasbo in poslušalci je součinkovanje (interakcija), toda ta se ne kaže tako navzven, marveč predvsem navznoter (estetski užitek). **Pri pop glasbi pa gre zlasti za zunanja vedenjska znamenja součinkovanja.** Njena posebnost je prav to, ne pa samo součinkovanje.

Pri pop glasbi vplivajo izvajalci na poslušalce oziroma gledalce na različne načine: z vsebino pesmi, hrupnostjo glasbe, vedenjem izvajalcev, njihovim oblačenjem in na druge načine. Poslušalci pa vplivajo na izvajalca že s tem, ko so navzoči pri njegovem izvajanju glasbe, s ploskanjem, navdušenjem, vedenjem med prireditvijo in podobno. Še več, eni od drugih pričakujejo ustrezno vedenje in ravnanje; če tega ni, ga je potrebno spodbuditi, izzvati ali doseči na druge načine.

Prav vedenjsko součinkovanje med izvajalci in poslušalci pop glasbe je eden najpomembnejših dejavnikov, ki vpliva na to, da so s to glasbo povezani nekateri škodljivi ali odklonski pojavi. Zaradi tega lahko rečemo, da je pop glasba v določenem pomenu besede oblika nemira (dela)

¹¹ Problemska konferenca RK ZSM Slovenije o kulturni dejavnosti mladih, ki je bila 21. aprila 1981 v Ljubljani. Več o tem Novak in dr., str. 3.

¹² Šetinc, str. 26.

¹³ Vidmar, str. 18.

¹⁴ Kako nevarna je rock kultura..., str. 22.

mladine v tujini in tudi pri nas. To domnevo je moč utemeljiti vsaj z dveh plati. Najprej je ta glasba sama lahko protestniški pojav, gledano z družbenega stališča in še posebej s stališča klasične glasbe. Dalje, z njo so povezana škodljiva dejanja, dogodki in pojavi, ki so lahko celo odklonski ali protipravni. Svojevstvena vsebina popevk (družbena kritičnost), oblika izvajanja (nastopi na nenavaden način, z nenavadnimi glasbili), pogosto nenavadni kraji izvajanja te glasbe (disco klubi, stadioni, ulice, ceste, parki itd.) ter razmeroma veliko število poslušalcev, vse to rojeva pogoje za škodljivo vedenje in ravnanje.

Škodljive dogodke, pojave in dejanja lahko razdelimo v tri skupine, če je merilo razdelitve kraj, kjer prihaja do tega:

- a) škodljivi pojavi, do katerih pride na kraju izvajanja glasbe,
- b) neprimerna dejanja, ki jih storijo izvajalci in zlasti poslušalci zunaj kraja samega in
- c) pojavi, ki so posledica nasprotovanja pop glasbi.

A. Škodljivost na kraju samem

Na kraju izvajanja pop glasbe lahko pride do več oblik škodljivih ravnanj.

a) Izvajalci glasbe lahko pojejo **neprimerna besedila** (svojih) popevk. Z njim žalijo javno moralo, domovinsko zavest, širijo vznemirljive vesti in podobno. Spomniti velja na popevko zagrebške skupine »Ne računajte na nas«, na nekaj popevk skupine »Pankrti«¹⁵ itd. Znanega pevcu je sodnik za prekrške dvakrat kaznoval, ker je na svojem koncertu v Novem mestu in Črnomlju »pel nemoralne pesmi«. Tu je treba upoštevati tudi spoznanje, da gre pri odraščanju mnogo bolj za kritičnost do družbe, okolja kot pa do samega sebe. Na tej točki se kritična sporočilnost zlasti punkovskih besedil ujema z naravnostjo odraščajoče osebnosti.

b) Vedenje in ravnanje nastopajočih lahko pomeni neprimernost, saj so pod vplivom alkohola ali drugih mamil, **spodbujajo ali napeljujejo** poslušalce k neprimernemu vedenju in podobno. Člani skupine »Belo dugme«¹⁶ iz Sarajeva so bili utemeljeno osumljeni, da so sodelovali pri razpečevanju mamil. Pred kratkim so osebnega zdravnika Elvisa Presleya obtožili zaradi nedovoljenega dajanja mamil svojemu pokojnemu klientu.¹⁶

¹⁵ Ratzresen, str. 17.

¹⁶ Presleyev zdravnik pred sodiščem, str. 3.

c) Poslušalci oziroma gledalci lahko na prireditvi uživajo alkoholne pijače ali **druga mamila**, se drugače neprimerno vedejo, ogrožajo varnost nastopajočih, ogrožajo premoženje in drugo. Znamenja tega so bila na drugem tako imenovanem rock festivalu v Ljubljani septembra letos, ko je prišlo do ogrožanja nastopajočega.¹⁷

č) Sama prireditve lahko pomeni ogrožanje bivalnega okolja s **hrupom**, ne glede na to, ali je prireditve na prostem ali v zaprtem prostoru. Pop glasba je namreč praviloma agresivna in glasna, hrupna.¹⁸ Navesti velja primer v Ljubljani, ko je bil leta 1970 na prostem pred tovarno Šumi na Gradišču nastop zahodnonemškega ansambla Kluster. Občani so se pritoževali zaradi velikega hrupa po okolici in prireditve, ki ni bila priglášena pristojnemu organu, je bilo treba prekiniti.¹⁹ Strokovnjaki štejejo, da je močan hrup nalezljiv, oblikuje množico.²⁰ To lahko pomeni, da je glasnost te glasbe sredstvo za pritegnitev čim več poslušalcev, hkrati pa je verjetno določena tudi s svojevstvenostmi krajev, kjer se izvaja (zunaj akustičnih prostorov, ki so posebej narejeni za glasbene nastope). Hrup »modernih«²¹ pevcev v glasbenih ansamblih je štel znan nemški kriminolog von Hentig kot sredstvo, da mladoletniki izvršujejo vandalska dejanja.²¹

d) Nastopi teh ansamblov na javnih krajih so ponavadi združeni tudi z **onesnaževanjem okolja** z najrazličnejšimi odpadki, ki jih pustijo na kraju udeleženci prireditve. Gre za različne odpadke, od bioloških preko steklenic do odvrženih kosov obleke. Primer za to so razni festivali pop glasbe doma in v tujini. Ko je bil spomladi leta 1981 na Filozofski fakulteti v Ljubljani tako imenovani večer študentske kulture, je za njimi ostala precej žalostna slika.²²

e) Lahko pride do **sporov med nastopajočimi in poslušalci**, čeprav ni možno govoriti o dveh povsem ločenih delih publike, kajti tudi poslušalci se vedejo podobno kot izvajalci. Do tega lahko pride, ker izvajalci ne nastopajo dovolj »udarno«²³ ali v skladu z zahtevami, željami poslušalcev, ali pa tudi iz obratnih razlogov, ko poslušalci ne ravnaajo tako, kot izvajalci od njih pričakujejo. V ZDA je znana rock skupina, ki »slovi«²⁴ po tem, da njen vodja izziva poslušalce,

¹⁷ Kri na rock koncertu, str. 8.

¹⁸ Fras, str. 66.

¹⁹ T. K., str. 3.

²⁰ Hentig, str. 104.

²¹ Šelih, str. 149.

²² Kulturni dan, str. 2.

dokler ga ti ne ranijo z raznimi predmeti, ki jih mečejo vanj, in potem nadaljuje z mazohističnimi pretiravanji.²³

Zaradi tega ni čudno, če so take prireditve pritegnile pozornost številnih raziskovalcev, ki želijo na kraju samem preučevati vedenje in ravnanje nastopajočih in poslušalcev. Tako sta bila leta 1978 in 1979 v Beogradu tako imenovana rockovska kongresa mladih, kjer se je obakrat zbralo po okoli 100 000 mladih. Zlasti na drugem je bila vrsta sociologov, psihologov, politologov in fenomenologov, ki so anketirali in intervjuvali navzoče.²⁴

B. Škodljivi pojavi zunaj prireditev

Tudi škodljivi pojavi, do katerih pride drugod, ne na kraju prireditve, so več vrst oziroma oblik. Nastanejo v času, ko poslušalci gredo s prireditve domov ali od doma na prireditev ali pa je zveza manj neposredna.

a) Geslo te glasbe ter njena znamenja **rišejo ali pišejo** po (javnih) stavbah, po drugih javnih krajih, na prometnih površinah in drugod. S tem je storjena gmotna škoda, ki včasih dosega velike vsote, hkrati pa se kviri videz javnih krajev. Taki napisi ali risbe so znamenja hipijevstva ali — še posebej v zadnjem času — tudi punka. To so gesla o svobodi, miru in ljubezni ali pa znamenja zmage hipijevskih idej (v velikem krogu narisane nekakšen epsilon, včasih pa še angleški napis »Make love not war«) in ljubezni (narisane križ širokeh stranic). Za pristaše punka je značilno, da pišejo po stenah imena svoje usmerjenosti; to je krog z vrisano veliko črko A, ki naj pomeni anarhijo.

b) Pristaši ali izvajalci pop glasbe se nenavadno vedejo nasploh in ne le na prireditvi. Njihova **obleka** je drugačna od obleke večine ljudi in to še posebej velja za punk. Sprva so si na svojo obleko dodajali razne verige, britvice, vrvi, znamenja, ko pa je to postalo več ali manj množičen pojav, so nekateri zaslutili dobiček in danes je take obleke moč kupiti v (posebnih) trgovinah in to za drage denarje. Po tem je zlasti znan London; tam je punk ena od najdražjih mod.²⁵ Sem bi spadala tudi govorica nekaterih najbolj zagrizenih navdušencev pop glasbe, njihovo vedenje in ravnanje v šoli, na drugih javnih krajih in med svojimi vrstniki. S tem pride do

določenih odporov, zgražanj in negodovanj drugih ljudi zoper tako vedenje ali celo do iz tega izvirajočih kršitev javnega reda in miru. S te plati je precej podobno stanje doma in v tujini. Ob tem velja navesti misel znanega izvajalca rock glasbe iz Ljubljane: »Rock kultura je ena sama, to je subkultura mladih; en mulc iz Ljubljane je bližji mulcu iz Londona kot svojim staršem.«²⁶

c) Neredko prihaja do nespodobnega vedenja pristašev te glasbe, zlasti punka, **do predstavnikov varnostne službe**. To se kaže v raznih žaljivih napisih po stavbah in v neposrednih stikih. Zanimiv je dogodek v kino dvorani Bežigrad v Ljubljani, ko so dne 23. 2. 1981 mladoletniki s kričanjem in razgrajanjem onemogočili normalno predvajanje angleškega glasbenega filma »Divji fant« ravno v trenutku, ko so bili na platnu prizori o domnevni policijski krutosti. Pomirili so se ob posredovanju milice in med potjo domov so napisali po stenah hiš gesla zoper milico.

č) Ob tem bi veljalo opozoriti tudi na obliko škodljivega pojava, ki je povezan z razmerjem med izvajalci in poslušalci pop glasbe — to so tako imenovani **glasbeni idoli mladine**. Zelo tipičen primer je bil v ZDA Elvis Presley, od tam pa se je razširilo tudi drugam. Da je bil ta pevec rocka res idol (ameriške) mladine, kažejo dogodki ob njegovem pogrebu in ob obletnicah njegove smrti, ko prihaja do neznanskih prizorov objokovanja.²⁷ V resnici pa je bil ta »zlati fant« povsem nekaj drugega, kot so si ga predstavljali milijoni oboževalcev po svetu. Bil je napadalnega značaja, razsipen in narkoman, kot ga je opisal njegov življenjepisec.²⁸ Tak značaj ni najbolj primeren, da se po njem zgledujejo tisoči in tisoči mladih.

C. Pojavi, ki izvirajo iz nasprotovanja pop glasbi

Za kriminologe in druge strokovnjake, ki se ukvarjajo s preučevanjem pop glasbe in njenih posledic ter spremljajočih pojavov, velja, da ne morejo spregledati tudi pojavov, ki so posledica nasprotovanja pop glasbi ali še bolje rečeno, njenim nosilcem in pristašem. Ti so lahko s svojim vedenjem, oblačenjem in govorom predmet odklanjanja ne le določenega števila odraslih, mar-

²³ Glavan, str. 22.

²⁴ Grizelj, str. 29.

²⁵ Novak, str. 20.

²⁶ Košir, str. 18.

²⁷ Ilustrirana rock enciklopedija, str. 193.

²⁸ Razkrinkani mit, str. 9.

več tudi mladine same. To posebej velja za ZDA in Veliko Britanijo. Tam je cela vrsta pop ansamblov, od katerih so nekateri postali pravi idoli mladih, zvezde z vsem, tudi (ali zlasti) z gmotnim sijajem.

a) Tako prihaja do nasprotovanja tem skupinam in njihovim pristašem. To se kaže v obliki oviranja njihovih nastopov, v obliki nasprotnega vedenja, oblačenja in govora. V odporu do ne navadno oblečenih punkovcev so nastale skupine, ki se oblačijo popolnoma po veljavni modi in jih imenujejo mods. Tretji se strižejo popolnoma do kože in nasprotujejo dolgolasim rockerjem. To je ena plat tega vprašanja.

b) Druga plat je v tem, da je tam več oblik nasprotovanja mladih veljavnim družbenim vrednotam in normam, ki ima za posledico različne oblike zbiranja mladih. Včasih pride do obračunov med temi skupinami protesta in združevanja ter mora posredovati policija. Prav za letošnje velikonočne praznike je prišlo v Veliki Britaniji do številnih takih spopadov med mods, punk-rockerji in plešci.²⁹

c) Ob tem velja omeniti tudi škodljive pojave, ki so lahko posledica delovanja državnih oblasti zaradi škodljivega delovanja, ki je povezano s pop glasbo. Državne oblasti so povsod postale pozorne na dogodke, ki tako rekoč spremljajo pop glasbo in si prizadevajo, da bi na različne načine zatirale te odklonskosti in škodljivosti. Prav to pa lahko sproži novo škodljivo vedenje prizadetih zoper ukrepe državne oblasti. Tako je na primer župan Bruslja leta 1979 prepovedal pop koncerte ob 1000-letnici tega mesta, ker so na teh prireditvah uživali mamila. Na to je del mladine odgovoril s protesti, ki so trajali več tednov in je prišlo do vandalskih dejanj v središču mesta.³⁰

Pri nas še ni prišlo do takih telesnih obračunov med pristaši in nasprotniki pop glasbe. V naših razmerah je ta glasba povezana z določenimi odklonskosti, ki se kažejo zlasti v obliki prekrškov zoper javni red in mir. Nikjer pa ni rečeno, da ne more priti tudi do drugih oblik, ki so resničnost v zahodnih državah, zlasti v Veliki Britaniji in ZDA.

4. O preprečevanju teh škodljivosti

Razmišljanje o preprečevanju škodljivih pojavov, dogodkov in dejanj, ki so povezani s pop glasbo, se mora nujno začeti ob možnostih glasbe

²⁹ Nasprotja se bodejo, str. 10.

³⁰ Screvens — Bulthé, str. 4.

te vrste same. Zanja so številni vzroki, pogoji in okoliščine. Tesno součinkovanje med izvajalci in poslušalci pomeni možnost, da je ta glasba spremljana z določenimi odklonskosti. **Drugače rečeno, sama glasba poraja stalne možnosti za odklonskosti.**

Če bi hoteli v celoti odpraviti škodljivosti te vrste, bi bilo treba ukiniti glasbo samo. Tega cilja si verjetno ne postavlja noben razmišljujoč človek. Vendar to ne pomeni, da je vsako razpravljanje o preprečevanju ali praktično prizadevanje za zmanjševanje škodljivih pojavov obsojeno na neuspeh.

Vse dosedanje navedbe nas napeljujejo k misli, da je pop glasba predvsem družbeno in le deloma glasbeno vprašanje.³¹ Preprečevalni ukrepi morajo biti potemtakem usmerjeni v družbo in morajo zajeti številne družbene dejavnike.

Nosilci in privrženci pop glasbe niso niti enotna družbena skupina niti niso enotna njihova estetska in idejna izhodišča. Že zaradi tega bi bilo treba pojav preučiti in zbrati o njem ustrezne podatke. Vse dotlej pa je moč govoriti o domnevah in manj o ugotovitvah.

Ne gre za revolucionarno prizadevanje mladih v visoko razvitih državah ali pri nas. Ne, pop glasba je nastala tudi iz odpora do tako imenovanega show businessa, do glasbene industrije teh dežel, ki je postal prava industrija, v kateri se obračajo milijoni in milijoni.³² Pozneje je dobila nekaj družbenokritičnih primesi, zlasti v vrstah družbeno zapostavljene mladine tamkajšnjih vlemest. Nosilci tega glasbenega dogajanja so v bistvu obrobne skupine. Zavrnile so družbeno ureditev in je nimajo namena spreminjati, želijo le živeti po svoji in ne vedeti za druge.³³

Tudi ne gre enostavno za anarhistično gibanje, čeprav je moč domnevati, da je v nekaj plateh navzoča tudi ta prvina. Ponekod odkrivajo celo znamenja fašistični ideologiji bližnjih idej. Tako na primer v Veliki Britaniji izhaja del desno usmerjenih nasilnežev iz vrst punkerjev, ki so s svojo miselnostjo postali plen profašističnih in nacističnih organizatorjev.³⁴ Skratka, pop glasba in z njo povezano »gibanje« del mladine sta zelo pestra in ne zdržita togih in enotnih meril. To velja tudi pri nas: privrženci in zlasti ustvarjalci pop glasbe so različnih estetskih in idejnih nazorov, od skrajnega radikalizma preko modnosti do znamenj anarhizma. To pa ni posebnost, ki

³¹ Punk — aktualna tema..., str. 14.

³² Guzej, str. 19.

³³ Drčar-Murko, str. 5.

³⁴ Holjevič, str. 8.

bi veljala zgolj za mladino, kajti posebne kulture mladih ni.³⁵

Škodljive pojave, ki so povezani s pop glasbo, je moč preprečevati le s široko zasnovano družbeno akcijo, v kateri sodelujejo številni dejavniki, od državnih organov preko šol do staršev. Načelo družbene samozaščite velja za nas tudi pri tej odklonskosti. Pomembno mesto pripada naši šoli, ki v vzgoji ni dosegla vsega, kar bi mogla in morala. Presežena je misel, da je naša mladina socialistično usmerjena že zato, ker živi v socializmu, in jo je potemtakem treba prepustiti spontanemu vzgojnemu procesu.³⁶ Usmerjeno izobraževanje, ki je po nekaterih mislih najgloblja šolska reforma pri nas doslej, bo gornjo zмотo še bolj potrdilo.

Organi za notranje zadeve lahko storijo določene ukrepe za preprečevanje te vrste odklonskosti. Med njimi bodo našteti le nekateri. Najprej je treba obveščati pristojne skupnosti in organizacije o pojavih, ki jih ugotovijo na tem področju življenja mladine. To pomeni, da morajo te pojave spremljati, jih razčlenjevati in šele potem je moč druge ustrezno obveščati, da bi le-ti mogli storiti ustrezne ukrepe. Tukaj so delavci organov za notranje zadeve nekaj pobudnik preprečevalnih ukrepov, ki naj jih storijo pristojne skupnosti in organizacije. Dalje, delavci teh organov morajo preprečevati te pojave z neposrednimi varnostnimi ukrepi, kot so zahteve do organizatorjev teh prireditvev, da sami storijo potrebne ukrepe za nemoten potek zabavnih prireditvev, neposredna navzočnost delavcev organov za notranje zadeve na kraju prireditve in v širši okolici, odvisno od primera in podobno. Strokovnjaki raziskujejo štiri vrste mladoletniških prestopniških skupin in ena od njih je tako imenovana spontana skupina, kamor štejejo udeležence pop festivalov.³⁷ Navzočnost pripadnikov varnostne službe lahko vpliva na zmanjševanje možnosti za odklonsko ravnanje mladine na takih prireditvah.

SKLEP

Samo eno, manj pomembno stran resnice pomeni misel, da je temeljna rdeča nit, ki povezuje rock'n'roll 50. let z rockom 60. let in punkom 70. let, da vsi izražajo odpor zoper vključitev mladih v vrednostni svet odraslih in da skušajo prvi oblikovati in uresničiti drugačno obliko

bivanja.³⁸ Taka ocena je vsekakor pretirana in enostranska. Podobno velja za misel, da je ta glasba že sama po sebi nevarna, zgolj posledica tujih vplivov pri nas ali celo protisocialistična ter da je drugo ime za vso odklonskost mladine.

Škodljivi pojavi, ki so povezani s pop glasbo, so tako rekoč stalna možnost, ki jo poraja ta glasba in družbene razmere, v katerih obstaja. Taki pojavi so tem bolj pogosti, številni in resni, čim bolj protislovna so družbena gibanja in razmerja v okolju, kjer je ta zvrst glasbe. Zato ni naključje, če odklonskost te vrste pri nas ni tako grozeča, kot je to v drugih visoko razvitih zahodnih državah.

Vsekakor pa je to zlasti sociološki pojav in manj glasbeni. Že to pove, da ne gre pretiravati z estetsko oceno te glasbe, ki nikakor ni tako pomembna, kot jo včasih prikazujejo posamezniki; član ljubljanske punk skupine je postavil zahtevo, da bi družba med drugim zgradila podobno stavbo za pop glasbo, kot jo ima Opera ali Filharmonija...³⁹

Možno je, da se več ali manj jasno pokažejo znamenja ločevanja ustvarjalcev oziroma izvajalcev pop glasbe od njihovih poslušalcev. Bolj natančno povedano, najbolj zagrizeni pristaši se »osamosvojijo« v svojem vedenju in ravnanju, ki so ga spodbudili izvajalci; postanejo samostojna skupina, ki ni odvisna niti od izvajalcev niti od drugih poslušalcev. Taki primeri v tujini niso bili redki in v strokovni tuji literaturi so obdelani zlasti v ZR Nemčiji. Zlasti je to veljalo za Hamburg, ki ga je leta 1968 zajel prvi val rockerjev,⁴⁰ od katerih so nekateri postali stalni povzročitelji kravalov. To se je tako razmahnilo, da so rockerji postali — vsaj pri policiji — istoznačnica za nosilce neredov in začeli so preučevati člane takih skupin,⁴¹ ki so si nadele zelo čudna, nenavadna imena, kot so hitra roka v Essnu, divji psi v Aachnu, rockerji v Hamburgu, tolpa pasjih verig v Nürnbergu in podobno.⁴²

Pri nas je treba te pojave spremljati, jih razčlenjevati, hkrati pa tudi preučevati podobno dogajanje v drugih državah. Gre za »nalezljiv« pojav v glasbenem življenju, ki ima določene skupne korenine. Ta sestavek je le skromen poskus, prispevek k takim razmišljanjem, ki bi ga bilo potrebno dopolniti še z drugih plati.

Rokopis končan 27. 10. 1981.

³⁸ Tomc, str. 12 (I.).

³⁹ Tomc, str. 15 (II).

⁴⁰ Piesch — Wilken, str. 410—411.

⁴¹ Stiebitz, str. 412.

⁴² Lissy, str. 408.

³⁵ Demšar, str. 3.

³⁶ Program ZKJ, str. 206.

³⁷ Jürgen, str. 13—14.

LITERATURA

1. Bavcon, Ljubo in dr.: **Socialna patologija**, Mladinska knjiga, Ljubljana 1969, 261 strani.
2. Blüthmann, Heinz: Črni velikani so udarec vrnil, **Delo**, 10. 10. 1981, str. 26—27.
3. Čepič, Mirko: Punk, **7 D**, 10. 9. 1981, str. 37.
4. Demšar, Meta: Posebne kulture mladih ni, **Komunist**, 17. 4. 1981, str. 3.
5. Drapal, Andrej: Mimo njega ne more nihče več, **Pogledi**, 3, 1981, str. 26—27 (priloga **Mladine**).
6. Dračar-Murko, Mojca: Upor proti »trdi« liniji v ZRN, **Delo**, 29. 9. 1981, str. 5.
7. Fras, Vlado: Sam svoj Dior, **Start**, 25. 4. 1981, str. 66—68.
8. **Glasba**, Leksikon Cankarjeve založbe, Ljubljana 1981, 308 strani.
9. Grizelj, Jug: Mar ni že čas preučiti »fenomen starih ljudi«? **Delo**, 6. 10. 1979, str. 29.
10. Guzej, Tine: Polne dvorane, (pol) prazne blagajne, **Teleks**, 5. 12. 1980, str. 17—19.
11. Glavan, Darko: **Punk**, Dečje novine, Gornji Milanovac 1980, 209 strani.
12. Hentig, Hans von: **Der jugendliche Vandalismus**, Eugen Diederichs Verlag, Düsseldorf / Köln 1967, 159 strani.
13. Holjevič, Davor: V londonskih revnih četrtih je prepričanje tudi nasilje, **Delo**, 4. 8. 1981, str. 8.
14. **Ilustrirana rock enciklopedija**, IKP Mladost, Zagreb 1978, 265 strani.
15. Jürgen, Walter Hans: Rockertum — eine Sonderform der Bandenkriminalität, **Kriminalistik**, 1, 1975, str. 13—17.
16. Kako nevarna je rock kultura in zakaj se zdi tako kočljiva? **Delo**, 24. 10. 1981, str. 22.
17. Kardelj, Edvard: **Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja**, ČZP Komunist, Ljubljana 1978, 255 str.
18. Košir, Manca: Sredi kipečega življenja, **Teleks**, 30. 5. 1980, str. 16—19.
19. Kri na rock koncertu, **Delo**, 7. 9. 1981, str. 8.
20. Lissy, Hans: Gruppen, Clubs und Jugendbanden, **Kriminalistik**, 8, 1969, str. 408—409.
21. Mohar, Kazimir: S kom lahko računamo, **Mladina**, 2. 4. 1981, str. 14—15.
22. Nasprotja se bodejo, **Delo**, 22. 4. 1981, str. 10.
23. Novak, Marjeta, in dr.: Zakaj hočemo delati spektakle, ko pa ljudje ne berejo knjig? **Delo**, 22. 4. 1981, str. 3.
24. Novak, Mirjam: Punk: anarhizem, dekadenca ali militarizem? **Mladina**, 4. 9. 1980, str. 20—21.
25. Ovsec, Damjan: Štirje obrazi Johna Lennona, **Pogledi**, 6. 1981 riloga **Mladine**).
26. Piesch, Willibald — Willken, Klaus: »Rocker«, **Kriminalistik**, 8, 1969, str. 410—412.
27. Presleyev zdravnik pred sodiščem, **Delo**, 30. 4. 1981, str. 3.
28. **Program ZKJ**, ČZP Komunist, Ljubljana 1977, 218 strani.
29. Punk — aktualna tema dela mladine, **Komunist**, 10. 7. 1981, str. 14.
30. Razkrinkani mit, **Delo**, 14. 10. 1981, str. 9.
31. Rastresen, Marjan: Pazi, da te ne povaljam, **Teleks**, 24. 2. 1978, str. 16—19.
32. Screvens, Raymond — Bulthé, Bruno: Le vandalisme, **Revue de droit pénal et de criminologie**, 1, 1981, stran 3—36.
33. Stiebitz, F.: Zur Psychologie der »Rocker«, **Kriminalistik**, 8, 1969, str. 412—413.
34. Šelih, Alenka: Mladoletniški vandalizem, **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 2, 1970, str. 140—150.
35. Šetinc, Mile: Prispevek k razpravi o punku, **Pogledi**, 3, 1981, str. 26 (priloga **Mladine**).
46. T. K.: Prekinjen koncert, **Dnevnik**, 9. 10. 1970, str. 3.
37. Tomc, Gregor: Prva, druga, tretja... in še ena stvar, **Komunist**, 10. 7. 1981, str. 15. (II.).
38. Tomc, Gregor: Živali rokenrola, **Problemi**, 2—3, 1981, str. 11—18 (I.).
39. Vidmar, Igor: Kaj hudiča se dogaja? **Dnevnik**, 15. 5. 1980, str. 18.

UDK 343.235.1

Harmful Phenomena Connected with Pop Music

Čelik, Pavle, Master of Science, Head of Department for Police Cadets in Police Training School, Ljubljana

Pop music, with its many differing varieties and styles has arisen in the social conditions of highly developed post-industrial society. It has found its greatest audience among the young. A particularity of this music lies in the behavioral interaction between the music performers and their audience. This interaction is frequently direct and represents a permanent possibility of this music being connected with harmful phenomena.

Harmful phenomena linked with pop music can be divided into three groups according to the place of occurrence. Firstly, there are phenomena occur-

ring at the place of the music performance, secondly acts committed by the music performers or listeners outside the place of performance and finally the last group of acts, consisting of conflicts arising among various youth groups and being partially an expression of protest against pop music and its performers.

The prevention of such harmful phenomena is very important because there are young people involved who will begin their working life and might become performers of even more serious deviant acts; all this requires the widest social action.